

תורת אמך

ביאורי סוגיות והדרכה לימודית

מסכת ברכות -

פרק שישי

ברכות הנהנין

פתיחה להלכות ברכות הנהנין

נכתב בסייעתא דשמיא

על ידי

אליהו מאיר ליפשיץ

ב"ר חיים שמאי ז"ל

ישיבת ברכת משה, מעלה אדומים

פתיחה להלכות ברכות הנהנין

פרק ששי עוסק ברובו בדיני ברכות הנהנין, וניתן לחלק דינים אלו לארבע חטיבות:

א. יסוד החיוב.

ב. דיני הברכה.

ג. הגדרת הברכה הראויה לכל מאכל.

ד. גדר החיוב לברך [מתי אדם אוכל ופטור מברכה, ומתי אדם שכבר בירך צריך לחזור ולברך].

החטיבה הראשונה עוסקת ביסוד החיוב, ובמסגרת חטיבה זו יש לברר אם חיוב הברכה מהתורה או מדרבנן ואם יסודו הוא מצוה לברך או איסור לאכול ללא ברכה [לשני הדיונים הללו יש השלכות מעשיות לגבי ספק ברכות ולגבי האפשרות לברך אחר האכילה].

החטיבה השנייה עוסקת בדיני הברכה, והיא נחלקת לארבעה חלקים: א. נוסח הברכה.

ב. שינוי מהנוסח שתיקנו חכמים. ג. טעות בברכה. ד. דיני הקדימה בברכות.

החטיבה השלישית עוסקת בהגדרת הברכה הראויה לכל מאכל ומאכל, והיא נחלקת

לשלושה חלקים:

א. הגדרת המינים [מהו לחם שברכתו "המוציא", מהו תבשיל או מאפה שברכתו "בורא מיני מזונות", מה מוגדר כעץ שניתן לברך על פירותיו "בורא פרי העץ", ואילו מחלקי העץ מוגדרים "פרי העץ". מה מוגדר "פרי האדמה" ועל מה נתקנה ברכת "שהכל נהיה בדברו"].

ב. הפקעת הברכה המקורית. חכמים קבעו שיש מספר גורמים העשויים להביא לפקיעת הברכה המקורית, ברוב המקרים הברכה משתנה לברכה אחרת, ובחלק מהמקרים הברכה מופקעת לגמרי ואין חיוב ברכה כלל.

ג. ברכה על תבשיל המורכב ממינים שונים.

החטיבה הרביעית עוסקת בגדרי החיוב והפטור של הברכות, והיא נחלקת לשלושה חלקים:

א. גדרי הפטור מלברך. ישנם מקרים שונים שבהם האדם פטור מברכה מפני שנפטור ממנה בברכה אחרת [האוכל עיקר פטור מלברך על הטפל, האוכל פת פטור מלברך על שאר המינים שבסעודה, האוכל פרפרת פטור מלברך על מעשה קדרה, והשותה יין פטור מלברך על שאר המשקים].

ב. גדרי החיוב לחזור ולברך. ישנם מקרים שבהם אף שהאדם כבר בירך הוא צריך לחזור ולברך [הפסיק את האכילה או הסיח דעתו ממנה, או שבשעת הברכה לא היה בדעתו לאכול את הדבר שכעת הוא מעוניין באכילתו].

ג. הוצאת אחרים ידי חובתם [יש מקרים שבהם אדם חייב בברכה אך אינו צריך לברך בפועל מפני שחברו מוציא, אך יש מקרים שבהם חברו אינו יכול להוציא].